

Schody

September 2014

V. ročník

8. číslo

Yupí

Dôvtip

Odvaha

Chuť

Snaha

OBSAH

Úvodník	3
PodĎakovanie p. Chomistekovej	3
Dobrovoľníctvo žilo na U3V v Žiline aj počas letných prázdnin	4 -5
5.ročník letnej školy pre seniorov a postrehy účastníčky	6 - 9
Fragmenty z histórie stolovania od mojej mladosti až doteraz	9 – 11
Rubrika : Radíme si navzájom	11
Jozef Hašto: Si život, ktorý chce žiť, medzi životmi, ktoré chcú žiť	12 -14
Spomienka na moju babku - krpčiarku	15 – 16
Karikaturista Vlado Javorský	16 – 17
Niekoľko postrehov z prednášok o práci s PC	18
Rozhovor s počítačovým expertom	19 - 22
Kvapka humoru	22
Moja prvá cesta do kapitalistickej cudziny	23 - 26
Ubi mei, ibi apes – kde med, tam včely	26 - 28
Skúsenosť dobrovoľníčky z výmenného pobytu v Prahe	29 - 30
Pokyny pre prispievateľov	30
Nečas – báseň	30

Sebe dobre robí, kto robí dobre svojim priateľom.

ERAZMUS ROTTERDAMSKÝ

Starci radi dávajú dobré ponaučenia, aby sa utešili nad tým, že už nemôžu dávať zlé príklady.

ROCHEFOUCAULD

Úvodník

Leto je za nami... Užili sme si vnúčatá, horúčavy i dažde a opäť sme zasadli do školských lavíc. Nielen preto, aby sme sa „na staré kolená“ niečo nové naučili. Nemenej dôležitá je skutočnosť, že štúdium na U3V nám dáva možnosť seberealizácie a jedinečnú príležitosť svoje poznatky, zručnosti a skúsenosti zúročiť formou seminárnych prác, prezentácií, workshopov alebo článkov do časopisu Schody. Aj toto číslo prináša pestrú paletu vašich príspevkov. Nájdete v ňom inšpiratívne informácie o Letnej škole a dobrovoľníckych aktivitách, dozviete sa fakty o histórii Žiliny, o počiatkoch včelárstva, zoznámite sa so zaujímavými osobnosťami. V spomienkach ožijú remeslá, zvyky i jedlá našich predkov a tiež absurdnosti, ktoré sme všetci zažívali na vlastnej koži ešte nedávno...

V novom akademickom roku želám všetkým pevné zdravie, pružnú myseľ a veľa elánu do štúdia. A chuti do života, samozrejme. Už starí Rímanovia tvrdili: „Vivere tota vita discendum est“ (Žiť znamená celý život sa učiť). V dnešnej rýchlo sa meniacej „digitálnej“ dobe je to aktuálnejšie než kedykoľvek predtým. Takže: Vivat academia!

Ludmila Gašparíková, šéfredaktorka

Podakovanie pani Márii Chomistekovej – bývalej členke Redakčnej rady časopisu Schody, ktorá od vzniku časopisu, od roku 2010, vykonávala dobrovoľnícku prácu grafika.

Ďakujeme za jej výborne odvedenú prácu, pragmatický prístup, trpezlivosť, osobnostný vklad do výslednej podoby seniorského časopisu.

SCHODY sa pod jej rukami presadili medzi študentmi Univerzity tretieho veku aj v širšej seniorskej verejnosti ako výborná propagácia dobrovoľníckej činnosti a tiež ako motivácia k štúdiu na Univerzite tretieho veku v Žiline.

Žezlo po pani Márii Chomistekovej preberá *nová grafička časopisu pani Ľubica Bizoňová*, ktorej držíme palce!

Obidvom dobrovoľníčkam želáme pevné zdravie, optimizmus a chuť pracovať pre dobrú vec.

Ing. Jana Sňahničanová – koordinátor časopisu Schody

aj počas letných prázdnin

Zborník vybraných záverečných prác študentov Univerzity tretieho veku v Žiline s názvom „Osobnosti minulosti a súčasnosti“

Po vydaní dvoch veľmi úspešných zborníkov vybraných záverečných prác študentov Univerzity tretieho veku Ústavu celoživotného vzdelávania Žilinskej univerzity v Žiline je na svete aj tretí zborník prác s názvom **„Osobnosti minulosti a súčasnosti“**. Zborník prináša čitateľom nové informácie zo života a diela osobností Žiliny a širšieho okolia nášho regiónu. Všetky prípravné práce vedúce k zostaveniu zborníka – od tvorby grafiky cez prepis prác a jazykovú korektúru – boli zabezpečené **opäť dobrovoľnícky študentmi Univerzity tretieho veku**. Jeho **tlač je financovaná z grantovej dotácie mesta Žilina, určenej pre oblasť kultúry s dôrazom na rozvoj dobrovoľníctva**. Je zrejmé, že v súčasnej dobe často vzor skutočnej osobnosti chýba, a preto je potrebné neustále verejnosti sprostredkovať bohatstvo, ktoré tu po sebe v podobe výsledkov svojej celoživotnej práce alebo morálneho odkazu významní ľudia pre nás zanechali. Zborník sa bude výborne čítať aj preto, lebo rozprávanie o ľuďoch a dobe, v ktorej žili, je spestrené aj o osobné zážitky a spomienky našich študentov – seniorov, ktorí mali možnosť s niektorými osobnosťami sa aj osobne stretnúť alebo ich spoznať aspoň z rozprávania svojich predkov. Študenti U3V v Žiline v každom ročníku svojho štúdia končia zimný aj letný semester odovzdaním záverečnej práce, ktorej téma vychádza zo študovanej problematiky. V akademickom roku 2013/2014 v rámci študijných programov Osobnosti Slovenska, Dejiny Žiliny a Dejiny európskej civilizácie a kultúry vznikli jedinečné záverečné práce, ktorých obsah má výnimočnú kvalitu. Sú v nich obsiahnuté faktografické informácie z daného odboru, prednášané na Univerzite tretieho veku renomovanými odborníkmi - lektormi z praxe aj z akademického prostredia, obohatené osobitým pohľadom seniora na zadanú tému. Po úspešnom záverečnom hodnotení štúdia lektori a garanti jednotlivých študijných programov vybrali záverečné práce, v ktorých dominujú osobnosti Žiliny a nášho regiónu od čias dávnej minulosti až po súčasnosť. Čitateľ sa tak v zborníku vybraných záverečných prác postupne dozvie viac zo života uhorského kráľa Mateja Korvína či poľného vojenského maršala Andreja Hadíka. Pripomenie si dejiny žilinskej radnice a jej richtárov a bližšie spozná formovanie dnešnej podoby Mariánskeho námestia. V práci o M. M. Scheerovi objaví význam funkcionalistickej architektúry a jej stavby v meste Žilina alebo sa oboznámi s históriou a pôsobnosťou Mestského divadla v Žiline. Z oblasti osobností výtvarného umenia ponúkne zborník život a dielo

žilinského výtvarníka Mariána Čapku, oravskej akademickej maliarky Márie Medveckej alebo význam a prínos akademického sochára Fraňa Štefunka. To, že Mikuláš Zmeškal, hudobný skladateľ a violončelista, bol osobným priateľom takých velikánov, ako Mozart, Haydn či Beethoven, sa tiež bude možné dozvedieť z pútavého rozprávania študentky U3V. Poslaním zborníka je teda poukázať nielen na historické a súčasné osobnosti nášho mesta a regiónu zachytené v prácach študentov, ale tiež zvýrazniť skutočnosť, že seniori, ktorí sa rozhodnú prežiť svoj život aktívne a prihlásia sa na štúdium, môžu svoje nadobudnuté znalosti zúročiť nielen pre seba, ale ponúknuť aj iným. Stávajú sa tak stále viac hodnoty vytvárajúcimi občanmi. Dobrovoľnícky prístup autorov, tvorcov grafiky, prepisu prác či jazykovej korektúry textu je ďalším významným prínosom pre rozvoj a aplikáciu myšlienky dobrovoľníctva na pôde univerzity aj mimo nej. Zborník bude verejnosti prístupný v elektronickej forme na internetovej stránke Ústavu celoživotného vzdelávania – www.ucv.uniza.sk koncom septembra 2014.

Detské leto v knižnici

K šíreniu myšlienky dobrovoľníctva aktívne prispeli počas leta aj študenti Univerzity tretieho veku pri Ústave celoživotného vzdelávania Žilinskej univerzity v Žiline v rámci **Detského leta v knižnici**. Išlo o stretnutia seniorov a detí, ktoré vznikli v spolupráci s Krajskou knižnicou v Žiline. Študenti Univerzity

tretieho veku si samostatne ako dobrovoľníci pripravili tematicky rôznorodé workshopy, ktoré potom zrealizovali v priestoroch Krajskej knižnice v Žiline. Počas prvého popoludnia s názvom **Letná rozprávka** mohli detskí návštevníci spoločne s dvomi seniorkami – študentkami programu Zdravý životný štýl a pod odborným dohľadom lektorky arteterapie pomocou výtvarného prejavu objavovať hodnoty priateľstva, spolupatričnosti, krásy a dobra. Na druhom stretnutí sa deti primeraným hravým spôsobom zoznámili so životom a odkazom **Žofie Bošniakovej**. Túto osobnosť nášho kraja predstavili v knižnici dve seniorky – študentky študijného programu Osobnosti Slovenska. To, čo seniorky o osobnostiach našťudovali samy počas svojho štúdia, odovzdali deťom vo forme hry, rozprávania, dobových kostýmov a ukážky starožitností. Naši aktívni seniori tak opäť počas Detského leta v knižnici dokázali, že svoje nadšenie a schopnosti chcú venovať deťom a môžu tak prispieť k rozvíjaniu medzigeneračného dialógu a porozumenia. Ukázali, že dobrovoľníctvo nesie v sebe veľmi pozitívne poslanie odovzdávania svojich talentov, skúseností a času v službe druhým.

Ing. Jana Sňahničanová, koordinátorka U3V

5.ročník Letnej školy pre seniorov a postrehy účastníčky

Prehliadka mesta Žilina

V slnečnom teplom popoludní 18. 6. 2014 sa vo dvore Žilinskej univerzity na Májovej ulici vytvoril hlúčik nie najmladších ľudí - študentov U3V. Chceli sa poučiť o meste, v ktorom žijú už dlhé roky, no informácií z povolaných úst nie je nikdy dosť. Zaujímavé je, že z celkového počtu sedemnásť účastníkov boli len dvaja páni. To ale na veci nič nemenilo, aby sa naše dve starostlivé organizátorky všetkých programov U3V Ing. Šimková a Ing. Sňahničanová na čele so sprievodcom Mgr. Macháčom, nasledovaní zvedavými účastníkmi, nevydali do ulíc historickej Žiliny. V tomto čase je v uliciach Žiliny pomerne rušno, takže sme miestami budili pozornosť. Niekoľkokrát sa pri nás pristavili náhodní okoloidúci a zvedavo so záujmom počúvali, niektorí dlhšie, iní kratšie (asi to boli pre nich známe veci?). Prvá zastávka bola pred stanicou na začiatku Masaryčky, kde sa nám dostalo odborného výkladu o počiatkoch a pôvode Žiliny z osady Terra de Salinan, prvých písomných zmienkach z roku 1208, až k postupnému narastaniu osady a jej významu pre celý región. Keďže sme boli v blízkosti stanice, bolo treba zdôrazniť význam otvorenia košicko-bohumínskej železnice v roku 1870 a prvej a následne definitívnej budove žilinskej železničnej stanice, ktorej projektantmi boli páni Bednárík a Čapka. Nasledovala zaujímavá informácia o histórii prvej budovy vľavo oproti hotelu Polom. Stála skôr ako Polom. Zakladateľ, židovský obchodník Henrich Ziegeltuch, tu kúpil pozemok, aby tam postavil niečo ako hotel, a keď mal úspech a potreba ubytovania narastala, kúpil aj pozemok oproti a vystaval väčší a honosnejší hotel Rémi. Sám sa vraj premenoval na Rémi. Tento už slúžil vyššej žilinskej spoločnosti aj na zábavu a rozptýlenie, dokonca na čísle 221 sa poskytovali aj špeciálne služby pánom (vtedy sa ešte nehovorilo o sexuálnych službách).

Pokračovali sme k dvom rožným budovám secesno-klasicistického štýlu; prvá bola sídlom Uhorského župného súdu aj s väznicou pre 35 väzňov v suteréne, druhá budova oproti bola sídlom Uhorského ministerstva orby a krátku dobu sídlom Šrobárovej vlády. Bez povšimnutia sme neobišli ani cementový nástenný kríž na ľavej strane.

Námestie A. Hlinku priam hýri množstvom pamiatok. Najprv nám sprievodca predviedol ozvenu z podzemia, pretože tam má svoju skrýšu potok Všivák a zadupanie znelo inak ako na zemi vedľa. Astória

z roku 1930 slúžila určitú dobu ako knižnica. Rožný dom oproti je starým Žilinčanom známy ako Španyolov dom. Bol jeden z najkrajších a najhonosnejších v Žiline. Okrem bohatého zariadenia bol dom už elektrifikovaný, napojený na kanalizáciu a mal vodovod. Majiteľ MUDr. Vojtech Španyol, riaditeľ očnej štátnej nemocnice, sa zasadil o liečbu trachómu a porúch zraku v dôsledku prehnaného alkoholizovania na Kysuciach nekvalitným doma páleným alkoholom. Pozornosti neušla ani sympatická budova Považskej galérie, pôvodne sídlo Uhorského kráľovského policajného kapitanátu. Keďže Farské schody tam neboli, cesta viedla okolo vtedajšieho pivovaru, funkčného od roku 1658 do 1923, preto dnes Pivovarská ulica. Kvalitný jačmeň, tu pestovaný, zaručoval dobrý nápoj, ktorého slávu vraj má snahu niekto obnoviť pod menom pivo Frambor. Pán sprievodca nezabudol pripomenúť, že v týchto miestach boli kedysi kapustné polia. Vystúpili sme po schodoch *Balustrády* k divadlu, niekedy tam vraj boli chrámové záhrady, priestor je aj teraz celkom pekne upravený. Divadlo malo stáť pôvodne inde, ale umelecký knihár pán Vrtílek nedovolil zbúrať svoju tam stojacu chalupu. Obhájil svoj nesúhlas napriek tomu, že bol členom mestského zastupiteľstva, takže budovu divadla museli posunúť nižšie. Vzácná zásadovosť. Tak máme malé múzeum umeleckej knihoväzby. Pred domo Lombardiniho sme osvedčovali svoje vedomosti z prednášok Mgr. Jureckého na U3V Osobnosti Slovenska.

Úzkou nepohodlnou uličkou sme minuli radnicu, zaregistrovali sme pamätnú tabuľu osadenú na výročie udelenia privilégií žilinským Slovákom roku 1581 uhorským kráľom Ľudovítom I. Veľkým. Popod historické *laubne* sme pokračovali okolo bývalej lekárne U zlatého orla a ďalej tzv. Zlatou uličkou. Okolo domu s latinským nápisom „Nie nám Pane, ale tebe patrí sláva a víťazstvo“, sme sa zastavili pred Scheerom projektovaným finančným palácom, secesnou budovou vľavo, teraz bankou, pred Árvayovou hudobnou školou a pri krásnej Bacherovej vile. Zmienka o zvláštnosti kostola sv. Barbory s jej dvoma organmi nemohla chýbať ani v slúbenom kvíze. Vedľa kostola stálo dievčenské gymnázium a spomínaná hudobná škola, ktoré boli ale zbombardované. Hovorilo sa, že to zariadil Žilinčan Muco Farkaš, ktorý bol letec v anglickej RAF, pretože jeho dievča Edita nechcela chodiť do školy ani na klavír. Veľkú pozornosť sme venovali výkladu o novej synagóge a jej súčasnej situácii, ktorá je nádejná, lebo sa má vrátiť do pôvodného stavu s účelom kunsthalle, inštitúcie pre súčasné umenie. S ľútosťou sme si obzerali chátrajúci *Rosenfeldov palác* a niektorí spomenuli, že ako deti tam chodievali a hrávali sa s vnukom spisovateľa Nádaši-Jegého. Na prvom poschodí mal vraj jeho jediný vnuk Mico (Mikuláš) dve izby, čo bol pre jeho spolužiakov siedmy

div sveta. Jeho otec bol žilinský notár. Budova menila majiteľa a účel, bol to aj Pioniersky dom a naposledy Centrum voľného času. Peniaze na jeho rekonštrukciu sa hľadajú... Boli sme upozornení na budovu banky, bývalej filiálky Národnej banky Československej, kde boli v roku 1938 po dobu 17 dní schované české korunovačné klenoty a insígnie KU. Okolo Pošty 1 sme úzkou uličkou zabočili ku bývalým Petrovského kúpeľom, ku hotelu Grand, ktorého hosťom bol údajne aj bývalý prezident Beneš. Pokračovali sme na *Mariánske námestie* a vypočuli sme si nie veľmi známe informácie o viacúčelovom využívaní námestia, o podzemných katakombách a o vzácnej soche barokovej Immaculaty z roku 1738. Bez dôležitého komentára sa neobišiel ani sirotársky kostol s jeho sestričkami-vincentkami, ktoré sa hrdinsky zachovali počas tzv. Slovenského štátu ukrývaním židovských detí. Najväčšie prekvapenie sa konalo na radnici, kde nás prijali so všetkou vážnosťou. Venoval sa nám hovorca primátora pán Čorba. Previedol nás po krásnych historických sálach, usadil nás v rokovacej sále, kde bolo pripravené občerstvenie a malé pozornosti. Vyvrcholením návštevy bola prítomnosť pani viceprimátorky Brezovskej, ktorá (dobře informovaná o aktivitách seniorov) vyslovila uznanie organizátorkám a študentom-seniorom. Na záver bol vyhodnotený kvíz a rozdanie odmeny víťazom. Prežili sme vyslovene krásne užitočne a zaujímavo strávené popoludnie.

Kurz anglického jazyka

Keďže aj slávny Poirot pripisoval veľkú dôležitosť malým šedým bunkám mozgovým, ktorých aktivitu treba stále trénovať, a na poprednom mieste ich tréningu je štúdium cudzieho jazyka, slovíčok a fráz, skupina seniorov nabehla na tento spôsob udržiavania si mozgovej činnosti. Sympatická pani lektorka Mgr. Jambrichová to zobrala veľmi vážne a denne pripravovala okruhy tém, vychádzajúce z praktickej potreby cudzieho jazyka. Tak sme sa učili ako sa predstaviť, ako získať informácie o druhej osobe, ako pomenovať členov rodiny a príbuzenské vzťahy, ako sa vyjadrovať v obchode, v reštaurácii, pri cestovaní, ako dať informáciu v meste cudzincovi, o doprave, o hobby a mnoho iného potrebného. Pracovali sme vo dvojiciach za kontroly pani lektorky. Materiály s textami, slovnou zásobou a úlohami sme každý deň dostali. Každý dostal priestor vyjadriť sa v danej téme, koľko chcel. Situácie sme simulovali a vlastne sme sa učili hrou.

Komenský by mal z nás radosť! Záujmu sa tešila téma o cestovaní a záľubách vo voľnom čase. Každý siahol do vlastnej skúsenosti, a tak sa viedla konverzácia pre všetkých zaujímavým smerom. Dve a pol hodiny takejto práce po osem dní ubehlo veľmi rýchlo. Ani minútu sme sa nenudili a mali sme pocit skôr zábavy ako povinnosti, pretože sa vyskytli aj humorné situácie. Niektorí sa cítili naštartovaní k pokračovaniu štúdia angličtiny, čím sa vlastne naplnil jeden zo zámerov Letnej školy pre seniorov. Bol to dobrý pocit, denne ísť do školy a v školskej lavici zbierať, eventuálne oprašovať vedomosti, ktoré sa dajú použiť. Tešíme sa na Letnú školu 2015!

Ludmila Hanáková, študentka U3V

Foto: archív U3V

Fragmenty z histórie stolovania od mojej mladosti až doteraz

Počiatky mojich spomienok na stolovanie siahajú do rokov 1944–1945, tesne pred skončením druhej svetovej vojny. Dedina, v ktorej sme bývali, bola „drevená“, len niekoľko budov bolo murovaných. V jednej z nich som býval so svojimi rodičmi. Mal som ale veľa kamarátov, ktorí bývali v dreveniciach. Často sme sa u nich doma pri svojich hrách zastavili. Domáci nás, vždy hladných, kadečím ponúkli. Boli to najmä zemiaky, pečené v šupke, „podlistníky“ na kapustnom liste, chlieb s maslom alebo masťou a cibuľou, mlieko, buď práve nadojené, alebo „kýška“. Boli to pre nás veľké dobroty. Často som sa ale dostal aj k vtedajšiemu hlavnému stolovaniu.

Izba v drevenici slúžila na kúrenie, varenie, stolovanie i spanie. Pred jedením gazdiná spratala veci zo stola a prestrela hrubý ľanový obrus. Na stôl položila v čistej ošatke doma pečený chlieb, prípadne osúchy. V týždni sa prevažne jedla kapusta so zemiakmi alebo chlebom. Často to boli pre mňa v spomienkach neskutočne dobré halušky s bryndzou alebo kapustou, poliate masťou a riedko prilepšené slaninovými oškvarkami. Rodina (aj s hosťom) sa zišla okolo prestretého stola, po krátkej modlitbe sa posadil najprv gazda, potom ostatní. Gazdiná prekrižovala chlieb pred jeho krájaním. Ak spadlo niečo z jedla na zem, napr. kúsok chleba, bolo ho potrebné zodvihnúť a pobožkať. To praktizovali nielen deti, ale aj dospelí. Na stôl sa položila veľká miska s haluškami, rozdali sa drevené (neskôr alumíniové) lyžice a každý si naberal z misy. Prísne sa dbalo, aby si nikto nezobral viac oškvarkov, ako sa patrilo.

Ak si chceli pri návštevách v chalupách návštevníkov uctiť, ponúkali to najlepšie, čo gazdovstvo dalo, a to vo veľkom množstve. Pamätám sa, že keď

sme s rodičmi boli na takejto návšteve, jeden z ponúkaných chodov bola vaječná praženica. Domáci ju robili skoro bez „omastku“, ale na počesť vzácnej návštevy praženica priamo plávala v masle. Rodičia sa premohli, aby neurazili domácich, ale ja som sa na to ani dívať nemohol. V tzv. „lepších rodinách“ sa už jedlo z riadnych tanierov. V týždni bolo

prestreté v kuchyni. V nedeľu sa stolovalo v jedálni. Vtedy sa u niekoho vytiahol zo sekretára aj „rodinný strieborný príbor“.

Rád spomínam na dedinské zvyky pri stolovaní počas štedrej večere, tie však cez sviatky donekonečna opakuje televízia v podaní folklórnych skupín.

Od svojich štrnástich rokov som býval na internátoch - najprv na stredoškolskom, potom vo vysokoškolskom. Stolovanie bolo poplatné internátnemu stravovaniu. Príbor sa nosil do jedálne zabalený do utierky, prípadne v ľanovom obale.

Spomínam si na „stolovanie“ počas vojenskej prezenčnej služby, keď som dva roky slúžil v Karlových Varoch. V tom čase (1959 – 1961) sa v kasárňach jedávalo z tzv. ešusov. Boli to hliníkové nádoby pozostávajúce z troch dielov – na polievku, na „hlavné“ a na chlieb. Príbory sa nosili vlastné, zabalené v utierke. Často to bola len lyžica, na konci ohnutá, aby sa dala zavesiť na opasok, alebo k tomu určenému vrecku na nohaviciach. Volali sme ju aj „bager“. Azda preto, že sa ňou jedlo, akoby bagrovalo. Som ľavák. Ešte ako malé chlapča ma doma, ale najmä neskôr v škole, chceli prevychovať na „praváka“. V tom čase sa na to vyrábali lyžice zámerne vykrútené do pravého opačného uhla, aby dieťa bolo nútené používať „pravačku“. Neodnaučilo ma to a vraj som vyzeral veľmi smiešne, keď som pri jedení vytáčal tú „sprostú lyžicu“ v ľavej ruke tak, že som si ju skoro vytkol.

Príborom som sa naučil jesť správne, ale lyžicou, najmä v súkromí, tak jedávam doteraz. Pri stolovaní v kasárňach (to už som bol vysokoškolák) ma zavolať dozorujúci staršina bokom a „otcovsky“ mi radil: „Pozrite sa, vojak, nie všetci sme mali šancu naučiť sa správne jesť – teda lyžica v pravej, vidlička...“ - poučoval ma dopodrobna s veľkou chuťou. Poďakoval som sa za dobre mienenú radu. Aj na strelnici som mal problémy vysvetľovať, prečo držím samopal v „opačnom garde“, i keď som výborne strieľal. Na dokreslenie úrovne stolovania len v nedávnej dobe uvediem príklad zo 17. 11. 1989. Bol

som vtedy na niekoľkodňovom medzinárodnom seminári v Karlových Varoch. Práve v ten revolučný deň bol usporiadaný pre účastníkov slávnostný banket v najlepšom hoteli vo Varoch - Moskva – Pupp. Nádherná zrkadlová sieň hotela bola preplnená množstvom jedál a nápojov. V čase socializmu to bol bohapustý prepych nielen pre nás, ale aj pre účastníkov z kapitalistického zahraničia. Bola to až hanba vidieť titulovaných ľudí, ako sa hrnú od dverí priamo ku stolom, naberajú si na rovnaký tanier mäso i zákusky, berú si niekoľko pohárov nápojov naraz, utekajú ku stolu a vracajú sa rýchlo pre novú „dávku“. Zdalo sa mi to ako v zlom filme.

V ostatnom období, počas našich návštev Prahy, býva aj návšteva hotela Sheraton (stôl si treba objednať aj niekoľko týždňov dopredu). Je to ozaj stolovanie na úrovni. Menu pozostáva zo štrnástich chodov, stôl pre štyroch má osobitného čašníka pre jedlá a osobitného pre nápoje. Mám z tohto stolovania celú sériu fotografií.

Mladším sa možno budú niektoré tieto spomienky zdať vymyslené, niekedy už aj ja si spytujem svedomie, či to skutočne bolo tak. Veru bolo a vývoj stolovania, chvalabohu, išiel rýchlo dopredu. I keď možno by sme sa niekedy mohli čo – to aj v tejto oblasti priučiť od našich nedávnych predkov.

Miroslav Blaha, študent U3V **Foto: autor**

Rubrika: Radíme si navzájom

Každý máme svoje zaručené recepty a rady. Táto rubrika by mala byť o nich. Vaše rady a recepty radi uvítame a budeme postupne uverejňovať. Na začiatok napríklad niečo proti kliešťom.

Domáci biorepelent proti kliešťom

Čo potrebujete:

1 sáčok rozmarínu (dostať kúpiť ako koreninu), prípadne vetvičku čerstvého rozmarínu, 1 liter vody, 1 polievkovú lyžicu vínneho octu.

Do hrnca dajte vodu a priveďte ju do varu. Odstavte ju a pridajte rozmarín, nechajte vylúhovať. Rozmarín vo vode môže ostať až do jej vychladnutia. Potom „čaj“ preceďte cez hustejšie sitko. Pridajte lyžicu vínneho octu. Premiešajte. Biorepelent prelejte do fľaše, nalejte do rozprašovača a odložte do chladničky. Pred vychádzkou do prírody sa postriekajte. Repelent možno použiť aj na domáce zvieratá, napr. psa.

Mgr. Ľubica Bizoňová

Jozef Hašto: Si život, ktorý chce žiť, medzi životmi, ktoré chcú žiť!

Doc. MUDr. Jozef Hašto, PhD. (1949) je významný slovenský psychiater a psychoterapeut, autor viacerých vedeckých i populárno-vedeckých publikácií, z ktorých niektoré boli preložené do cudzích jazykov. Okrem odbornej práce sa venuje i osvete, hlavne búraniu predsudkov o psychiatrii, ktoré mnohým ľuďom bránia vyhľadať odbornú pomoc a získať lepšiu kvalitu života. Je laureátom ocenenia Biela Vrana, ktoré udeľuje Aliancia Fair-play a Via Iuris,

a ceny Ligy za duševné zdravie. Napriek veľkému pracovnému vyťaženiu si tento vzácny človek so skromným vystupovaním našiel čas, aby pre čitateľov Schodov poskytol exkluzívny rozhovor.

Dnešní ľudia sa dožívajú oveľa vyššieho veku než v minulosti a tento trend bude zrejme pokračovať. Staroba už nie je len krátka životná fáza či dohra. Tretí a štvrtý vek sa predlžil na desiatky rokov, preto si čoraz naliehavejšie kladieme otázku, ako tieto pridané roky čo najkvalitnejšie využiť a zvládnuť. Čo vy ako lekár pokladáte za prvoradé pre zdravé starnutie?

Človek je sociálny tvor, Aristoteles použil slovné spojenie "sociálny živočích", čím chcel zdôrazniť naše príbuzenstvo s ostatným živým svetom. Potrebujeme kontakt s druhými ľuďmi, komunikáciu s nimi, zvlášť s tými, ktorých máme radi. To platí aj pre seniorský vek. Patrí k tomu aj dotyk a pohladenie. Dokonca i pohladenie domáceho zvierťa, napríklad nášho psa alebo morského prasiatka zvyšuje produkciu oxytocínu - hormónu, ktorý navodzuje upokojenie, pohodu a znižuje stres. Dostatok pohybu je tiež dôležitý nielen pre fyzickú, ale aj pre psychickú kondíciu. Už 20-30 minút pohybu denne v intenzite, že sa síce zadýchame, ale ešte máme rezervu a dokážeme ak treba aj niečo povedať, má ozdravné a preventívne účinky. Pôsobí proti depresii, úzkosti, obezite, hypertenzii, diabetu II. typu, osteoporóze, zápche, dokonca sa znižuje aj výskyt rakoviny hrubého čreva, zlepšuje sa pamäť a pôsobí aj ako afrodiziakum. Ako tretiu zásadu by som zdôraznil dostatočný príjem vody. V staršom veku sa totiž trochu znižuje pociťovanie smädu, takže je vhodné vypiť cca o 2-3 dcl vody za deň viac, než nám diktuje smäd. Samozrejme, že ak praktikujeme zmienený intenzívny pohyb, tak viac vody vydýchame a vypotíme a oproti pasívnemu režimu si to vyžaduje pridať 4-5 dcl po aktivite. Minerálky s vyšším obsahom sodíka sú nevhodné. Dobrá je bežná pitná voda.

Starnutie vníma spoločnosť skôr negatívne, pretože je sprevádzané nielen úbytkom telesných síl, ale klesá i duševná výkonnosť. Veľmi častá je zábudlivosť, nesústredenosť, atď. U mnohých seniorov sa objavujú pocity nedostatočnosti, neužitočnosti, zraniteľnosti, nespokojnosti až prázdnoty. Ako sa dajú tieto negatívne pocity eliminovať? Má staroba aj dobré stránky?

Starší človek má oproti mladším veľkú výhodu v tom, že má rozsiahlu životnú skúsenosť, disponuje poznaním, múdrosťou, takže mnohé veci dokáže rozvážnejšie posúdiť. Ak vie deťom, vnúčatám, mladým rozprávať o svojich skúsenostiach takým spôsobom, že vzbudí zvedavosť, tak je to pre mladých veľký dar. Lepšie je, keď sa to nedeje v poučovateľskom tóne, ale ako osobné, intímne výpovede, napríklad o spätnom pohľade na svoju mladosť, o svojich skúsenostiach s rodičmi, ako prežíval vzťah k nim v detstve, o tom, čo by im z terajšieho pohľadu chcel dodatočne povedať, aj keď už nežijú, čo by robil inak pri výchove svojich vlastných detí, na čo je hrdý, čo ho mrzí, že nestihol či zanedbal.

Spomenuli ste zábudlivosť. V miernejšej forme sa dá dobre zvládať robením si poznámok.

Ste autorom publikácie „Autogénny tréning - nácvik koncentratívneho sebauvoľnenia“. V čom spočíva podstata tejto psychoterapeutickej metódy a aké sú jej účinky?

Ide o nácvik schopnosti navodzovať si stavy prehĺbeného uvoľnenia, pohody, pokoja pomocou vnútorného sústreďovania sa na určité špeciálne formulky, ktoré nášmu organizmu napomáhajú k takémuto duševnému a telesnému preladeniu. Toto mentálne cvičenie trvá obvykle 3-15 minút a robí sa trikrát denne. Dá sa naučiť za 6 až 12 týždňov. Ide v podstate o autohypnózu pomocou živých predstáv formuliek. Metóda sa využíva v liečbe i v prevencii určitých psychických a psychosomatických porúch. Jej účinnosť bola potvrdená mnohými vedeckými štúdiami. Môžu ju využiť aj zdraví ľudia na zlepšenie kvality svojho života a na rozpúšťanie nadmerného stresu.

Vaša profesia je mimoriadne náročná a vyžaduje psychickú odolnosť. Čo vám pomáha zvládať záťažové situácie, odbúravať stres a akým spôsobom sa chránite pred vyhorením?

Optimálne je, keď psychiater sám absolvuje školenie v psychoterapii takou formou, že to zahŕňa aj zážitok psychoterapeutickej metódy na sebe. Spravidla sa tým zlepši jeho sebapoznanie a je potom schopný byť v lepšej harmónii so sebou a vžívať sa ako pozorný poslucháč a diskusný partner do sveta druhých, často utrápených ľudí. Potom však musí vedieť urobiť druhý

krok: znova sa vrátiť k sebe, k svojmu svetu a pokoju. Na prevenciu vyhorenia pomáhajú tiež tie isté veci, o ktorých už bola zmienka: kontakt s ľuďmi, ktorých máme radi, a ďalšie príjemné aktivity, ako je pohyb, vnímanie prírody, umenia, štúdium nových poznatkov. Samozrejme aj autogénny tréning môže významne prispieť k dobrej schopnosti zvládať záťaž a rýchlo sa regenerovať.

Určite budete súhlasiť, že v rámci psychohygieny hrá nezanedbateľnú rolu aj odpočinok. Ako a kde najradšej oddychujete?

Nočný spánok je pre mňa tá hlavná "metóda", ktorú si zariadila sama príroda. Využívam aj autogénny tréning, niekedy s meditáciou. Pozeranie zaujímavého filmu mi tiež pomáha úplne sa odpútať od obsahov, ktoré momentálne nie je možné riešiť alebo ich riešenie chcem odložiť na neskôr. A štyri roztomilé vnúčatá... Plus dvaja veľmi priateľskí psi.

Aké hodnoty sú pre vás v živote najdôležitejšie? Máte krédo, ktorým sa snažíte riadiť?

Spontánne mi napadajú slová: „Si život, ktorý chce žiť, medzi životmi, ktoré chcú žiť.“

Správať sa k druhému tak, ako by som si ja prial, aby sa druhý správal ku mne, keby som bol v jeho situácii. Byť užitočný, využiť a rozvinúť svoj ľudský potenciál, mať dobré vzťahy a vnútornú slobodu. Slobodu vnímam ako dôležitú hodnotu v individuálnom živote i v rámci spoločnosti. Za veľmi pozitívnu ľudskú vlastnosť považujem asertivitu, teda schopnosť obhajovať primerane svoje záujmy a potreby bez zbytočnej agresie, s rešpektom a úctou k potrebám druhých. K tomu pridávam ešte energické asertívne zastanie sa druhého, ktorého práva a potreby niekto svojvoľne potláča, nerešpektuje.

Ľudmila Gašparíková, študentka U3V

Talent sa tvorí v tichu, charakter v prúde sveta.

GOETHE

Choroby zmýšľania sú škodlivejšie a častejšie ako choroby tela.

CICERO

Spomienka na moju babku – krpčiarku

Naši predkovia nevytvorili pre seba ani pre nás bohatú krajinu, oplývajúcu zlatom, striebrom a drahými kameňmi, nenašli pre seba ani pre nás úrodné nivy, dávajúce dve až tri úrody do roka ako v povodí Nílu či iných riek. Nezastali na prebohatom území, ako sú arabské šejcháty a emiráty s jazerami ropy v podzemí. Zastali a zostali však v krajine nadmieru krásnej a vlúdnej, kde

bolo dosť dreva, kovov, hlíny, rohoviny, bahenného piesku, aby mohli vzniknúť a rozvíjať sa rozmanité remeslá. Nebojácne priložili svoje usilovné ruky k materiálom, ktoré im ponúkala príroda. Ak chceli žiť a vytrvať – prežiť, všetko potrebné si museli vytvoriť. Tisíce materiálnych svedectiev v múzeách dosvedčujú, že naši predkovia dobre poznali vlastnosti rôznych materiálov a naučili sa s nimi pracovať a vytvárať rôzne potreby pre svoj život i pre život spoločenstva, v ktorom žili.

Dlho som hľadala v rôznych encyklopédiách remeslo, ktoré vykonávala moja stará mama – babka z Veľkého Rovného. Bola krpčiarka. Šila a opravovala krpce pre celé bytčianske okolie. Ako dieťa som ju nesmierne obdivovala a vážila si ju. Môj obdiv a úcta trvá dodnes. Babka - tak som ju volala - sa narodila 17.11.1879 vo Veľkom Rovnom, kde ako 70-ročná 24.12.1949 zomrela. Pochádzala zo starej rodiny Kurucárovcov. Jej blízky príbuzný sa dostal až do cárskeho Ruska, pracoval v blízkosti cára. Mala veľmi ťažký život. Vydala sa za P. Pavelčíka, ktorý ako vojak trenčianskeho pluku odišiel na front I. svetovej vojny. Pred odchodom z Trenčína poslal babke kartu a viac sa nikdy neozval. Nedalo sa zistiť, či padol v boji, alebo sa jednoducho stratil. Ostala sama s tromi deťmi, moja mama bola najstaršia. Užiť v tej dobe rodinu nebolo jednoduché. Babka bola húževnatá a iniciatívna. Nevedno, kde sa naučila šiť krpce, no šila ich dobre, a tým dokázala užiť ako - tak rodinu. Synov dala vyučiť remeslu. Starší sa vyučil za pekára – mal potom neskôr pekáreň vo Veľkom Rovnom, mladší bol maliarom a natieračom, neskôr vstúpil do slovenskej armády – bol profesionálnym vojakom. Moja mama, z detí najstaršia, pomáhala babke rôznymi službami a prácami na poli. Babka bola obyčajná žena, učila sa len po maďarsky. Bola praktická, zručná a obdivuhodná v tom, že sa dala na šitie krpcev, ktoré boli v tom čase pre chudobných jedinou dostupnou obuvou a zároveň skvostným dielom jej pracovitých rúk. Mnohí chudobní nemali prostriedky ani na krpce. Zmenila sa doba, krpce sa prestali nosiť. Používajú ich len členovia folklórnych súborov a na moju babku spomínajú iba tí najstarší ľudia. Je mi ľúto, že sa na krpce zabudlo. Prišli obuvníci, ktorí pretrvávajú až do dnešných dní s pozmeneným pracovným postupom a aj novými výrobkami. Často chodím k jej hrobu, kde už 65 rokov odpočíva. Míľko, s úctou a modlitbou ďakujem, že bola mojou babkou. Nikdy na ňu nezabudnem.

Anna Vojtasová - Paciková, študentka U3V

Foto: zdroj internet

Karikaturista Vlado Javorský

Karikatúra - úmyselne skreslené a prehnané zobrazenie osoby alebo javu - existuje už od antiky a od 18. storočia dokonca ako samostatný odbor výtvarného umenia.

Jedným z našich známych karikaturistov je Žilinčan Mgr. art. Vlado Javorský. Je môj ročník (1952), možno práve preto sme sa pred 30. rokmi spoznali. Naše deti chodili do tej istej škôlky a potom školy. Z nesmelého „Dobrý deň, ako sa máte?“ vzniklo „Dobrý deň sused“ až po „Ahoj Vladko“. Vlado je nenápadná, no nezameniteľná postava, ktorú identifikuje spoločnosť jeho psa. Asi najškaredšieho na sídlisku. Pri krátkych stretnutiach sme si vždy vymenili zopár informácií o našich rodinách, práci a náhľadoch na súčasnosť. Postupne som sa dozvedel aj o jeho pracovných aktivitách a úspechoch. V roku 2009 vyšiel s ním obsiahly rozhovor v MY Žilinských novinách. A tam som sa o tomto zaujímavom človečikovi dozvedel viac.

Študoval na VŠMU, kde k jeho kantorom patrila aj Viktória Kubalová a k spolužiakom napríklad Jaro Filip a Zuzana Kronerová. Predtým, ako sa stal známym karikaturistom, písal scenáre pre slovenskú televíziu a rozhlas. V kreslení karikatúr bol a je veľmi plodný. Vyše tridsaťtisíc kresieb v Roháči, Smere, Pravde, Športe či Cielí hovorí za všetko. Tiež ilustroval osem knížiek, doma i v zahraničí mal šesťdesiatšesť výstav. V rokoch 1969 – 2013 spolupracoval asi s osemdesiatimi redakciami, z ktorých už mnohé zanikli. Okrem výtvarnej tvorby treba spomenúť televízne a rozhlasové hry, rozhlasové poviedky, humoresky, aforizmy, glosy a fejtóny. Taktiež sa zaoberá literárnou kritikou a pedagogickou prácou.

I sadli sme si spolu v jeden pekný deň k niekoľkohodinovej debate pri dobrom vínu. Vlado je príjemný spoločník a dobrý rozprávač. Svoje rozprávanie podporil aj kópiami rozhovorov z rôznych periodík. A čo je najvzácnejšie, daroval mi niekoľko originálov jeho kresieb.

Prezradil, že nemá rád dokonalosť, pretože je nudná. Práve opak dokonalosti považuje za zdroj inšpirácie. Hovorí: „Radšej počúvam, ako premýšľam. Som lenivý. A pritom sa ráno vtáci nezobudia, a ja už kreslím.“ Jeho zásadou je: „Nikdy nekresli do šuplíka, lebo sa nevie smiať.“ Vzápätí však dodáva: „Keďže doba je nepriaznivá pre kreslený humor, môj preplnený šuplík je najurehotanejším kusom nábytku na tejto planéte.“

Ako tvorí? Pozoruje okolie, ľudí, situácie, ktoré sú pre nás obyčajné, ale bystré oko pozorovateľa vie z každej vybrať to „smiešne“. Až potom príde nápad z tohto pozorovania vycítiť okamih smiešnosti. Dodaj k nakreslenému vtip je záver. Témy sú rozsiahle (snáď okrem politických), pretože nežijeme v múdrej dobe.

Chaos v morálnych hodnotách je boľavým javom súčasnosti. A niet nápravy len preto, že Slovensku chýba intelektuálna elita. Úspešných karikaturistov spočítate na prstoch jednej ruky. Chýba profesionálna platforma, ako bol napr. Roháč. Umenie vždy niekomu slúži, je to zbraň na prezentáciu moci. Dnes majú najväčšiu moc peniaze a výsledkom je fakt, že až sedemdesiat percent umelcov prestalo tvoriť. Aj slovenskému humoru zvoní umieračik.

— TU KONČÍ PRÍRODA... A ZAČÍNA REALITA...! —

A jeho životné krédo? Azda nikdy sa nevzdať, i keď to možno znie ako fráza. Život je neustály zápas, v tom je jeho kúzlo. Navyše je krátky, a preto treba múdro zužitkovať všetko, čo prináša. Nie je to o hmotných statkoch, iba úbožiaci nimi podmieňujú svoje životné šťastie, ale o skutočných hodnotách, ktoré sú utajené v človečenstve. Ale nato ľudia prichádzajú až vtedy, keď je neskoro.

O humore ako o dobre utajenom zúfalstve hovorí, že sa ťažko definuje už len preto, lebo pod tento pojem sa podpisuje celý rad fantastických fenoménov ľudského ducha. Smiech, ako tvrdia lekári, predlžuje život, ale sa stal aj dôvodom k jeho skracovaniu. Veľakrát o hlavu. Humor sa stal nechtiac symbolom sily vôle poraziť nepriazeň osudu, akousi zbraňou slabých a bezmocných. Humor má vždy svoj cieľ. Baviť sa na účet volaného...

Ján Hapčo, študent U3V

Ak sa nedostanete k veslu, nehladajte chybu v nedostatku veselí! **JAVORSKÝ Vlado**

Niekoľko postrehov z prednášok o práci s PC

Keď som sa ocitol na druhej strane katedry ako poslucháč U3V, tak som po prvom roku štúdia programu Základy práce s PC dospel k záveru, že informatika je vedný odbor, ktorý snáď nemá konca. Aká hlboká musela byť myšlienka J. A. Komenského, ktorý všetky vedomosti a poznatky o svete chcel obsiahnuť vo vecnom, pravdivom, systematicky usporiadanom systéme - pansofii a dať tak všetkým možnosť sa vzdelávať. K tomuto cieľu, myslím si, majú najbližšie práve počítačové systémy, ktoré sú schopné uchovať nekonečné množstvo informácií. Kvalita pedagóga spočíva nielen v tom, že ovláda daný odbor, ale hlavne v tom, že svoje znalosti vie odovzdať. Podľa môjho názoru, ako aj vyjadrení ostatných poslucháčov študijnej skupiny, sa tejto úlohy dokonale zhostil Ing. Ľ. Mikuš, PhD. Preto by sme boli radi, keby sa spomínaný pedagóg stal gestorom našej PC skupiny i v nasledujúcich semestroch štúdia. Našu skupinu tvoria poslucháči, ktorí už ovládajú prácu s počítačmi na určitej úrovni (pretože to čiastočne patrí do ich pracovnej náplne alebo ich dlhšie používajú na získavanie nových informácií, zábavu, nadväzovanie kontaktov a pod.), no aj takí poslucháči, ktorí k PC zasadli iba prednedávnom a tomu zodpovedá i stupeň ich počítačových zručností. Podstatná je však snaha držať krok s ostatnými a nezaostať. Vynikajúcim prostriedkom pre vstup poslucháčov U3V do problematiky PC boli cédečká „Človek a počítač“, ktoré nám pomohli zamerať pozornosť na spôsob prebiehajúceho školenia a zjednotiť systémy učenia. Problém nastal pri štúdiu prebratého učiva, že nebolo možné podľa uvedeného scenára pracovať na počítači, pokiaľ si človek nezapamätal text i naznačené prevedenie úlohy. Buď plnil úlohy podľa zapamätaného, alebo si podľa CD upresňoval zabudnuté. Každá doba prináša novoty, ale aj v súčasnosti by klasické skriptá mohli značne pomôcť začínajúcim poslucháčom U3V. Ďalší cenný poznatok získaný pri práci s počítačom je to, že napísaný text možno operatívne opraviť, zvýrazniť, meniť tvar, veľkosť písma a podobne, čo nie je možné na bežnom písacom stroji. Preto som veľmi rád, že mi bolo umožnené zoznámiť sa s počítačovou technikou a používať ju v praxi, za čo chcem poďakovať organizátorom kurzov U3V, najmä Ing. Šimkovej a Ing. Sňahničanovej. Zároveň by som chcel apelovať aj na ostatných seniorov, aby tieto možnosti využili na obohatenie duševna a dali tak príklad svojim najbližším, predovšetkým deťom, vnúčatám i pravnúčatám. **Zdeněk Krejčí, študent U3V**

Foto: archív U3V

Rozhovor s počítačovým expertom

„Digitálny svet“, v ktorom sme sa ocitli v priebehu pár desiatok rokov, pokladajú mladšie vekové kategórie za úplnú samozrejmosť. Postoj staršej generácie k výpočtovej technike nie je až taký vrelý a bezprostredný, ako to vidíme u detí a vnúčat. Je to pochopiteľné, pretože v čase nášho štúdia počítačové zručnosti neboli súčasťou prípravy na kariéru. Vývoj vedy a techniky sa však nedá zastaviť a bez digitálnej gramotnosti sa čoskoro nezaobídeme ani v bežnom živote, ak nechceme byť znevýhodňovaní či priam vylúčení zo spoločnosti. To je hlavný dôvod, prečo je na U3V každoročne najväčší záujem práve o študijný program Základy práce s PC.

S niekoľkými otázkami o vývoji informačných technológií som sa obrátila na odborníka na slovo vzatého. Je ním **prof. Ing. Juraj Miček, PhD.**, vedúci Katedry technickej kybernetiky Fakulty riadenia a informatiky ŽUŽ, ktorý sa špecializuje na oblasť spracovania signálov a technické prostriedky informačných a komunikačných technológií.

Na katedru kybernetiky si nastúpil po absolvovaní Elektrotechnickej fakulty SVŠT pred takmer štyridsiatimi rokmi v čase, keď sa v kalifornskom Silicon Valley zrodil prvý osobný počítač. Skok od komplikovaných „mašín“, ktoré zaberali veľký priestor, k malým „pécéčkam“ s neporovnateľne vyšším výkonom znamenal obrovský technologický a informačný prevrat. Pokús sa nám, zväčša laikom, prístupnou formou a pokiaľ možno stručne opísať vývoj PC.

Opísať stručne vývoj PC je úloha snáď nespľniteľná. Napriek tomu sa o to pokúsim. Stavebný kameň Silicon Valley bol položený už tesne po vojne v Bellových laboratóriách, keď bol vyvinutý tranzistor, ktorý nahradil vákuovú elektrónku a na ďalších sedemdesiat rokov určil smer vývoja v oblasti elektroniky. To, čo v mechanike a celej priemyselnej výrobe spôsobil v 18. storočí Wattov parný stroj, to v 20. storočí v elektronike znamená objav tranzistora. Ten umožnil obrovský rozmach metód a prostriedkov na získanie, prenos, uchovanie a využitie informácií. Po objave tranzistora je už prirodzené postupné zdokonaľovanie jeho parametrov a rozširovanie jeho aplikačných možností. V roku 1958 sa stretávame s prvým integrovaným obvodom združujúcim niekoľko tranzistorov a odporov. Dnes dosahuje stupeň integrácie priam gigantické rozmery. Ak integrované obvody predstavujú základný stavebný prvok „tela“ číslicových počítačov, potom myšlienky počítačových odborníkov, reprezentované kódom programu, predstavujú „dušu“ počítača. Nechcem zastávať úlohu arbitra pri riešení otázky, či je dôležitejší hardvér

alebo softvér počítača. Pripomínam len, že dnes už nie je možné zásadne oddeliť technické a programové vybavenie. Jedna časť bez druhej nemá zmysel. Uvedomme si, že obrovskú zložitosť základných integrovaných obvodov určených pre počítače je možné dosiahnuť len vďaka počítačom. Ak spojíme telo počítača s jeho dušou (operačným systémom) a umiestnime to do atraktívneho obalu, dostaneme dnešný personálny počítač v rôznych podobách.

Už len pripomeniem, že aplikačný softvér podporujúci ekonomické aplikácie, e-mail, internet, simulácie, hry a mnohé ďalšie aplikácie má snáď najväčší podiel na rozšírení počítačov a dnešného „digitálneho sveta“. ***Zdá sa, že osobné počítače, ako ich dnes poznáme, sú na ústupe. Vytláčajú ich smartfóny, tablety a iné mobilné zariadenia. Akým smerom sa bude uberať vývoj informačných technológií v najbližšej dobe? Máme sa pripraviť na niečo prevratné?***

Skutočnosť, že sa objavujú ďalšie prostriedky informačných technológií z oblasti „mobile computing“, neznamena, že klasické desktopy budú úplne vytlačené. Je to podobné tvrdenie, ako že „lízatka vytlačia čokoládu“. Každý technický prostriedok má svoju primárnu aplikačnú oblasť. Úradník dnes potrebuje počítač a tlačiareň napriek tomu, že vlastní smartfón. Samozrejme, že existujú oblasti, v ktorých si jednotlivé typy zariadení konkurujú, ale zatiaľ to nepokladám za fatálne. Predpokladám, že vývoj v oblasti štandardných prostriedkov informačných a komunikačných technológií (IKT) bude pokračovať v doterajšom smere s dôslednejším využívaním komunikačných technológií. Jedna z ďalších ciest v oblasti IKT dnes smeruje do pervazívnych informačných technológií, zrozumiteľnejšie, inteligentných prostredí. V týchto prostrediach bude dominovať väzba užívateľa na okolie pomocou bezdrôtových komunikačných technológií. Interakcia užívateľa s prostredím bude umožňovať navigáciu a asistenciu pri pohybe, automatické poskytovanie informácií na základe získaného profilu osoby, zber informácií o zdravotnom stave, ovládanie parametrov prostredia (osvetlenie, vlhkosť, teplotu a pod.) až po agresívne vnútenie nechceného tovaru a mnoho ďalších „benefitov“.

Nedá sa poprieť, že prudký rozvoj informačných technológií nám do istej miery uľahčuje život. Zároveň však prináša so sebou vážne problémy, z ktorých mnohé sa týkajú skôr etiky než techniky. Mám na mysli negatíva spojené s anonymitou, narušovanie súkromia, zneužívanie údajov, útoky hackerov, kyberpodvody, ilegálne sťahovanie softvéru, šírenie pornografie. A to nehovorím o dehumanizácii spoločnosti, podporovaní mentálnej a fyzickej

lenivosti, atď. Nemali by sa počítačoví experti popri vyvíjaní stále dokonalejších verzií softvéru a rôznych aplikácií zaoberať aj týmito otázkami?

V otázke je skrytá reálna hrozba zneužitia nových technológií na kontrolu, ovládanie, formovanie mienky spoločnosti a jednotlivca. Útoky hackerov a kyberpodvody predstavujú triedu kriminality, ktorá umožňuje zneužívať možnosti technológií na vlastný prospech. Podľa môjho názoru je tento druh podvodov možné pri dostatočnej snahe spoločnosti udržať v prijateľných medziach. Stratu súkromia, možnosti manipulácie s formovaním mienky spoločnosti a zmeny spoločenských vzťahov, ktoré sú spôsobené informačnými technológiami, pokladám za nebezpečnejšie javy. Pred podobnými dilemami však stáli už vedci napríklad z oblasti jadrovej fyziky či génového inžinierstva a neboli schopní ich sami zodpovedať. Preto aj v tomto prípade som presvedčený, že nastavením právnych noriem a etických obmedzení informačných technológií sa musia zaoberať podstatne širšie relevantné vrstvy spoločnosti než samotní počítačoví experti.

Niektorí vedci predpovedajú, že približne o dvadsať rokov nastane technologická singularita, bod zvratu, keď stroje prekonajú ľudskú inteligenciu a samy budú schopné zdokonaľovať svoje mentálne schopnosti. Bude možné tieto superinteligentné technológie udržať pod kontrolou, aby sa neobrátili proti ľuďom?

Ako som už povedal, žijeme v dobe, keď nový počítač môžeme navrhnuť len pomocou počítača. Z toho však nevyplyva, že počítač bude v blízkej budúcnosti schopný reflektovať stav sveta – vytvárať si jeho vnútorný model a na základe jeho analýzy stanovovať si autonómne ciele a nachádzať a realizovať vlastné riešenia. Predpokladám, že ak niekedy nastane tento stav, nebude to o dvadsať rokov, ale v takej budúcnosti, do ktorej ja už nedovidím. Je pochopiteľné, že ak predpokladáme schopnosť umelých systémov tvoriť reálne nezávislé ciele, nebude možné zaručiť ich obsah ani správanie.

Dá sa predpokladať, čisto hypoteticky, že niekedy v budúcnosti budú stroje disponovať okrem umelej inteligencie aj emóciami či fantáziou?

Emócie a fantázia sú atribúty nezávislých jedincov, preto v konvenčnom ponímaní sa s nimi pri umelých systémoch v najbližšom období nestretneme. Na druhej strane, musím pripomenúť, že existuje vedná oblasť nazvaná emocionálna robotika, ktorá sa zaoberá analýzou emócií na základe prejavov živých bytostí, stimuláciou emócií a generovaním ich prejavov. Tvoja otázka však zrejme smerovala do sveta emócií a fantázie ľudí...

Na záver ešte otázka z iného súdka. O „itéčkaroch“, prepáč mi slangový výraz, panuje predstava, že trávia život iba vo virtuálnej realite a svete číslíc. Keďže Ťa dobre poznám, viem, že popri pedagogickej, vedeckej a riadiacej práci si nájdeš čas aj na iné aktivity. Pri čom si najlepšie oddýchnes? Dúfam, že nie pri počítači.

Vo voľnom čase najradšej relaxujem v prírode a je mi skoro jedno, či sú to Tatry alebo Malá Fatra. S pribúdajúcimi rokmi však moje vychádzky smerujú častejšie na Dubeň a prispôsobujú sa mojim fyzickým možnostiam. Duševný relax zasa predstavuje dobrá knižka bez presnejšieho vymedzenia témy.

Ďakujem za rozhovor a želám veľa úspechov nielen v „robote“, ako príznačne nazývaš svoju profesionálnu činnosť, ale i v osobnom živote.

Ludmila Gašparíková, študentka U3V

Kvapka humoru

Na prednáške

„Predstavte si,“ obracia sa profesor na študentov programátorov, „že sedíte v lietadle, pre ktoré ste programovali softvér. Prihláste sa tí, ktorí by pred odletom z neho radšej vystúpili.“

Prihlásia sa všetci okrem jedného.

„Kolega, vy sa nebojíte, že by to lietadlo mohlo spadnúť? To si naozaj tak veríte?“ opýta sa profesor.

„To nie,“ odpovie študent, „ale ak by som to programoval ja, tak sa ani nebojím, že by mohlo vzlietnuť.“

Zdroj: internet

Svet hľadá ľudí, ktorí dokážu niečo urobiť, nie ľudí, ktorí vedia vysvetľovať, prečo niečo neurobili.

ROWLANDOVÁ

Moja prvá cesta do kapitalistickej cudziny

Bol apríl 1970 a Žilinský miešaný zbor, ktorého som bol vtedy členom, sa chystal na súťažný zájazd do Írska. V spoločnosti vtedy prebiehal proces „poučenia z krízového vývoja a konsolidácia spoločnosti“, preto bol tento zájazd prvý raz pod gesciou Ministerstva kultúry SR. Bola nám pridelená zvláštna pracovníčka, ktorá mala na nás dohliadať po dobu zájazdu, aby sa tam niektorí z nás „nepozabudli“ a aby sme v kapitalistickej cudzine dôstojne reprezentovali našu socialistickú kultúru. Povedala nám, nech ju voláme Táňa. Mali sme aj lekára výpravy, ktorým bol MUDr. Imrich Macúš, neskorší primár otorinolaryngologického oddelenia NsP v Žiline.

Keďže ministerstvo disponovalo väčšími finančnými prostriedkami, na aké sme boli doteraz zvyknutí, uskutočnila sa naša cesta lietadlom. Zo Žiliny sme odchádzali okolo polnoci dvoma zájazdovými autobusmi do Bratislavy, aby sme odtiaľ mohli zavčasu ráno pokračovať do Prahy chýrnym sovietskym lietadlom TU-104. Bol to sovietsky strategický bombardér prerobený na civilnú verziu. Totiž v 60-tych rokoch sa ZSSR definitívne rozhodol, že prestane používať ako nosiče jadrových zbraní strategické bombardéry (ktoré predstavovali značné bezpečnostné riziko) a túto úlohu prevzali balistické rakety, keď sa vyriešil ich pohon na tuhé palivo. Logicky potom začali prerábať strategické bombardéry na civilnú verziu za veľkého mediálneho humbugu, akože iba sovieti sa vehementne usilujú o mier.

Štart v Bratislave a tiež pristátie v Prahe prebehli bez problémov. Tie nastali, až keď pracovníci letiska zistili, že sa nedajú otvoriť dvere nákladného priestoru a nemôžu nám teda preložiť batožinu do ďalšieho lietadla smerom na Londýn, ktoré už čakalo na rolovacej dráhe. Privolaní „odborníci“ napokon pomocou ocelevej tyče a ťažkého kladiva nákladný priestor otvorili. (Pri pomyslení, že by takýmto spôsobom „opravovali“ aj závalu na motoroch alebo riadení lietadla nám behali zimomriavky po chrbte.) Tak sme teda odleteli aj s batožinou, ale s 20- minútovým meškaním, čo spôsobilo následnú reťaz s tým súvisiacich problémov, najmä to, že do cieľového miesta (írskeho Corku) sme napokon prišli až o deň neskôr.

Do Londýna sme leteli ďalším prerobeným strategickým bombardérom. Tentoraz to bol IL-62 so štyrmi prúdovými motormi umiestnenými na chvoste. Tie pri našom nastupovaní do neho boli už (keďže sme meškali) spustené a bežali na voľnobeh. Avšak i tak bol ich nasávací efekt taký mocný, že páni v klobúkoch boli vopred upozornení, aby si ich poriadne držali, lebo ak by niektorý z motorov nebodaj dajaký klobúk „vcucol“, bol by ďalší problém

s odletom. Našťastie sa tak nestalo a na palube lietadla sme potom viedli debaty o tom, ako sme „hrdí“ na Sovietsky zväz za to, že jeho prúdové motory majú najmocnejší volnobeh na svete. V tej dobe bol totiž (v súťaži o „Zlatú mrežu“) populárny politický vtip o tom, že prídavné meno „dobrý“ má pri stupňovaní až štyri stupne. Teda: dobrý, lepší, najlepší a sovietsky (-:-).

Aj tento let prebehol v poriadku, avšak keď sme už boli nad Londýnom, letuška nám oznámila, že nakoľko sme prileteli s meškaním, letisko nemá pre nás momentálne voľnú prístávaciu dráhu a budeme teda v malej výške krúžiť dovtedy, kým sa dajaká uvoľní. Toto „krúženie“ trvalo asi 50 minút, no nám sa zdali večnosťou, pretože v malej výške (ako je známe) sú nevyspytateľné turbulencie, takže sme sa cítili ako na kolotoči a mnohí z nás museli použiť aj igelitové vrecká pripravené pre túto situáciu.

Po pristátí sme sa metrom prepravili (bol to pre nás zážitok, lebo v Prahe vtedy ešte metro nebolo) na nádražie Paddington (Z tohto nádražia podnikal literárny hrdina chýrny detektív Sherlock Holmes svoje výpady na dolapenie zločincov), kde sme zistili, že vlak, ktorým sme mali ísť do Swansea, už (keďže naše meškanie stále narastalo) odišiel. Presunuli sme sa teda von pred stanicu, kde sme dostali na istý čas rozchod, avšak predtým nám Táňa nariadila, aby sme odovzdali cestovné pasy hospodárovi zboru. Ten ich potom nosil (bolo ich takmer 100) v taške zo sieťoviny (igelitky vtedy ešte neboli) po uliciach Londýna. Trpeli sme iba, aby mu ju dajaký miestny asociál nevytrhol z rúk – bol by to kapitálny úlovok pre tamojších falšovateľov a mafiánov... Našťastie sa tak nestalo a tiež sa nikto z nás „nestratil“. V kompletnej zostave sme nasadli na ďalší vlak smerujúci na Swansea.

Do Swansea sme prišli až podvečer a najbližší trajekt do írskoho Corku nám išiel až o 21. hodine. Plavili sme sa celú noc a v sobotu ráno o 7. hodine sme pristáli v Corku. Prišli sme teda o deň neskôr, ako nás očakávali. Hotel, ktorý bol pre nás rezervovaný, bol už obsadený poľským vysokoškolským zborom z Gliwíc, a tak nás ubytovali do akýchsi pojazdných „maringotiek“ určených pre konské záprahy, ktoré počas leta používali ako recesnú atrakciu na prepravu turistov po írskom vidieku. Zimovali odstavené na menšom futbalovom ihrisku a mohli nám poslúžiť na ubytovanie. Každá mala plynový varič, takže zimou sme netrpeli.

Bola teda sobota a večer nás čakalo súťažné vystúpenie. Keďže dve predchádzajúce noci sme nespali, zahľihli sme do maringotiek, aby sme si aspoň trocha odpočinuli a večer na javisku nepôsobili ako „vyorané myši“. Tá chvíľa však prišla a keď sme už večer stáli na javisku a opona bola ešte

spustená (teda tesne pred vystúpením), obehol nás MUDr. Macúš so sprayom v ruke a každému z nás striekol do hrdla akúsi „gebuzinku“. Tá mala doslova zázračný účinok! S takou ľahkosťou sa nám ešte nikdy nespievalo... pianissimá i fortissimá boli nádherne čisté a dynamika plynulá... Dodnes mám z toho akýsi nedobrá pocit a som na rozpakoch, či to bolo ozaj férové, či sa to nedalo hodnotiť ako neprimeraný doping (-). Získali sme totiž v oboch súťažných kategóriách (miešaný zbor a ženský zbor) prvé miesta. Keďže však súťažný poriadok nedovoľoval, aby jeden zbor získal dve prvé miesta, nakoniec to porota „vyriešila“ tak, že v kategórii miešaných zborov nám udelili prvé miesto a v kategórii ženských zborov druhé miesto.

Ako to už na takýchto súťažiach býva, boli stanovené dve povinné skladby, rovnaké pre všetky zúčastnené zbory, aby tak mohla porota ľahšie posudzovať ich úroveň. Jednou z nich bola „Ave Maria“ od rakúskeho skladateľa Antona Brucknera v latinčine a druhá akási úprava tamojšej ľudovej piesne na oslavu jari v angličtine. Keďže sme „Ave Mariu“ zaspievali zo všetkých zúčastnených zborov najlepšie, dostali sme tú česť a privilégium zaspievať ju v tamojšej katedrále na druhý deň v nedeľu po sv. omši. Nastal však problém...

Doma (v ČSSR) práve prebiehala lustrácia komunistov, kedy (parafrázujúc slová sovietskeho básnika Vladimíra Majakovského) opäť sa stal „súdrhovi vlkom“. I keď tentoraz nešlo priamo o „krk“ ako začiatkom 50. rokov, ale iba o „válovy“, i tak vyvstala pre nich hamletovská otázka, ako sa zachovať a cez previerky prejsť so zdravou kožou. Veď sme mali zaspievať sakrálnu skladbu a ešte priamo v bazilike. To bolo nepredstaviteľné! Takýto akt predsa odporoval vtedajšiemu „vedeckému“ svetonázoru. Ako by to súdruhovia doma vysvetlili lustračnej komisii? Skončilo to tak, že Táňa „nahnala“ (veď na riešenie takýchto situácií nám bola pridelená) tých pár komunistov, ktorí boli medzi nami, do jednej maringotky a urobili si tam stranícku schôdzu. Jedného z nich nechala strážiť vonku, aby sa niekto z nás ostatných nebodaj nepriblížil k tej maringotke a nepočul, o čom sa tam radia. Napokon to dopadlo tak, že sme túto ponuku odmietli a chytro sme „ufujazdili“ domov. Ako to naši papaláši zdôvodnili a akú odozvu to malo v tamojšej tlači, sme sa už nikdy nedozvedeli...

Na konci môjho rozprávania zákonite vyvstáva otázka, čo tým chcel „básnik“ vlastne povedať. Chcel som iba poukázať na to, že ak sa na začiatku akéhokolvek podujatia vyskytne dajaká záhada alebo chyba, táto už potom s pribúdajúcim časom iba narastá a nepriaznivé okolnosti pribúdajú. Avšak väčšinou sa spustí i ochranný korekčný mechanizmus (podľa slovenského príslovia „zlý začiatok – dobrý koniec“) a všetko napokon dobre dopadne.

Chcel som tiež aspoň trocha priblížiť dnešnému čitateľovi, ako fungoval bežný život v období socializmu.

V súvislosti s Vladimírom Majakovským (ktorý to nemal v živote ľahké a zomrel za záhadných okolností) mi prišiel na um aj vtedajší vtip o ňom (tiež o „Zlatú mrežu“). Do rádia Jerevan, ktoré sa hrdilo tým, že dokáže odpovedať na akúkoľvek tému, prišla otázka, či Vladimír Majakovskij naozaj spáchal samovraždu a aké boli jeho posledné slová. Odpoveď znela: Je nám ľúto, ale súdruh Majakovskij skutočne spáchal samovraždu a jeho posledné slová boli: „Tavárišči nestreľajte!“

Ladislav Flamík, študent U3V

Ubi mei, ibi apes – kde med , tam včely

Už je tomu viac ako sto miliónov rokov, čo sa zavŕšil na našej planéte evolučný

proces ušľachtileho sociálneho hmyzu, ktorý všetci veľmi dobre poznáme vďaka medu jedného z jeho šiestich kladných produktov. Včelstvo prežilo dobu dinosaurov, dobu ľadovú, zrod ľudskej civilizácie a prežíva i dnes dobu technického pokroku. Počas miliónov rokov sa včely dokázali vysporiadať so všetkým a nemali v prírode žiadne problémy. Tie pocítili, až keď ich začali chovať ľudia,

Foto : zdroj internet

ktorí svojimi chovateľskými metódami hrubo narušili ich prirodzený spôsob života. V prírode je všetko dokonale zariadené, nič tu nie je potrebné meniť a vymýšľať. Platia tu zákonitosti a prírodné pravidlá. My ľudia sme veľa z tohto prirodzeného narušili a stále narušujeme. Prispôbujeme a pretvárame prírodu svojou činnosťou na uľahčenie nášho života, čo sa mnohokrát obracia v určitej forme aj proti nám.

Prvý vzácny a zatiaľ najstarší dôkaz o tom, že človek v dávnej minulosti využíval včelie produkty vo svoj prospech, sa nachádza v Pyrenejach vo východnom Španielsku v známej Pavúčej jaskyni, ktorá sa nachádza pri obci menom Vicorpa. Na nástennej maľbe – freske pravekého ľudského jedinca, ktorá vznikla asi 15 000 rokov p. n. l. , je farebne vyobrazený motív vyberania medu paleolitickým človekom. Územie dnešného Slovenska v spojitosti so včelami spomínajú vo svojich písomných dielach dávnovekí historici. Prvým a najstarším z nich bol grécky historik Herodotos (asi 484-425 p. n. l.),

ktorý počas svojho života podnikol mnohé cesty okolo Čierneho mora i po častiach územia dnešného Talianska. Vo svojich prácach opísal dejiny rôznych starovekých národov. V diele *Historiaí*, ktoré obsahuje deväť kníh, v 9. kapitole piatej knihy píše: „Nikto nevie povedať, aké národy bývajú na sever od Dunaja. Všetko, čo leží za Dunajom, zdá sa byť spustnutým a neprístupným.“ V 10. kapitole však píše: „Ako hovoria Trákovia, v tom kraji za Dunajom je toľko včiel, že človek sa pre ne nemôže dostať ďalej...“ Koncom 4. storočia okolo roku 375 pritiahol z oblasti terajšieho Mongolska k severnému pobrežiu Čierneho mora nový kočovný národ – Huni. Postupne obsadili Podunajskú nížinu a odtiaľ podnikali lúpežné výpravy do okolitého územia. Huni za vlády vtedajšieho vodcu Attilu (445-453) pustošili aj oblasti patriace Byzantskej ríši. Jedného z posolstiev byzantského cisára Teodosia, ktoré navštívilo Attilu po roku 448, sa zúčastnil aj grécky historik a filozof Priscus. Priscus v osobitnej správe opísal príhody počas posolstva u Attilu. Pre včelárov je Priscusova správa veľmi zaujímavá, pretože autor ju písal v gréckom jazyku a uvádza v nej slovanský názov medoviny ako nápoja, ktorý sa podával na Attilovom dvore.

Pridal k slovanskému názvu „med“ grécku koncovku -os: „medos“. Ďalej vo svojej správe píše, že obyvatelia južnej časti strednej Európy prinášali na pohostenie predchádzajúceho posolstva med aj medovinu: „Z dedín nám prinášali ľudia potravu, namiesto obilia proso a namiesto vína med, tak menujú to obyvatelia tých miest.“ Tu pod slovom med rozumieme medovinu. To nám dokazuje, že v týchto oblastiach a v tejto dobe museli ľudia poznať už med, ktorý je potrebný na výrobu medoviny.

Zo slávneho obdobia Veľkomoravskej ríše sa nám zachovali dve písomné diela arabských cestopiscov. Prvé písané v rokoch 913-923 od Ibn Rustu s názvom *Kniha drahocenných kameňov* (*Kitáb al-á lák*). V tomto diele podal skrátený text správ zo strateného diela o Slovanoch, ktorého autorom bol iný arabský cestopisec abu- Gaiháni. Časť Ibn Rustovho jediného zachovaného rukopisu sa nachádza v anglickom múzeu v Londýne. Ibn Rusta: „...územie Slovanov je rovinaté a lesnaté a oni Slovania ho obývajú, nemajú ani vinohrady, ani zavlažované polia. Majú akési drevené nádoby na stojanoch, v ktorých sú vyvrtané otvory pre včely a ich med a tieto drevené nádoby nazývajú ulišdž...“

Našou najstaršou písomnou pamiatkou z čias Uhorska, v ktorej sa spomínajú včely a včelári na území Slovenska, je zakladajúca listina kláštora v Hronskom Beňadiku. Touto listinou kráľ Gejza I. (1074-1077) založil v roku 1075 opátstvo sv. Beňadika pri Hrone a obdaroval ho hmotnými statkami. V listine

sa hovorí: „Potom ďalej dal som dvorec, ktorý sa menuje sceulleavs (szölös), kde som daroval vinohradníkov a XV viníc, roľníkov a včelárov. Týchto povinnosťou bude každoročne dávať XII džberov medu ...“ Žiaľ, táto listina sa zachovala iba v prepise. V roku 1640 priviezli európski kolonisti na americký kontinent včelstvá z Európy na opelovanie poľnohospodárskych rastlín na ich plantážach, nakoľko na americkom kontinente sa nenachádzali včelstvá, ako ich my poznáme. Nachádzali sa tu iní opelovači, medzi ktorých patrili a patria aj dodnes žijúce bezžihadlové včely, ktoré sú menšie a nie sú vhodné na opelovanie poľnohospodárskych rastlín.

V roku 1758 švédsky lekár a botanik Carl von Linné (1707-1778) dáva svetu nomenklatúrne usporiadanie živočíchov a rastlínnych druhov. Od tohto roku používame pre včelu medonosnú latinský názov *apis mellifera* – včela med nosiaca, čo nie je správny názov. Už v r. 1761 ho chcel Linné zmeniť na názov *apis mellifica* – včela med tvoriaca. Túto zmenu však už nepresadil, a tak dodnes používame pôvodný latinský názov z roku 1758. Za panovania cisárovnej Márie Terézie (1740-1780) bola zriadená na území monarchie 1. pánska včelárska škola v Belvedéri vo Viedni. Mária Terézia v rokoch 1775 a 1776 vydala včelárske patenty, ktorými monarchia podporovala rozvoj včelárstva. Včelár bol vážený vo svojom okolí a za krádež včiel bol vtedy hrdelný trest. Najväčší rozvoj včelárstva na území Slovenska nastal až po rozpade monarchie po roku 1918.

V súčasnosti sú včelstvá vystavené určitým hrozbám - jednak rôznym novým infekčným chorobám, hlavne vírusového charakteru, jednak chemickým postrekom, ktoré súvisia s poľnohospodárskou veľkovýrobou. Včely sú dcérami slnka. Za priaznivého počasia opúšťajú priestor vo svojom príbytku a s veľkou vervou vyrážajú z úľa na všetky svetové strany, aby navštívili čo najviac kvetov rastlín v prírode, ktoré ich lákajú k sebe vôňou svojho nektáru. Tým si zabezpečujú reprodukciu a zachovávajú biodiverzitu v podobe krásnych, chutných a zdravých plodov, ktoré sú dôležitou zložkou ľudskej potravy. Nech nás tieto drobné a slobodné bytosti naučia pokore a privedú k pokoju. Včely nikomu nič neberú, len rozdávali. Aj keď rozdávali bolesť v podobe žihadiel, robia to pre nás, pre naše zdravie. Je iba na nás ľuďoch, do akej miery vytvoríme optimálne podmienky pre zachovanie tohto úžasného ušľachtilého živočíšneho druhu na našej planéte.

Miroslav Novák, študent U3V

Foto: Mgr. Ľubica Bizoňová

Skúsenosť dobrovoľníčky z výmenného pobytu v Prahe

Možno niekoho pri čítaní môjho vyznania zarazí spôsob, ktorý som si zvolila ako študentka Univerzity tretieho veku v Žiline, v ktorej ešte stále doznievajú a ešte dlho budú dojmy z pobytu v Prahe v rámci projektu GAIN.

Nemyslela som si, že tento pobyt zanechá vo mne toľko krásnych spomienok a tak veľmi obohatí a rozšíri moje poznatky a vedomosti o Prahe, že nazriem do zákutí, o ktorých som sa dovtedy nedočítala, a hlavne, že stretnem toľko skvelých a láskavých ľudí, ktorí sa nielen mne, ale nám všetkým venovali s trpezlivosťou a fundovane. Nech sa dotknem vo svojich spomienkach čohokoľvek, vždy sa mi vynorí na tvári úsmev a povzdych: „Keby sa to ešte zopakovalo....“

Stála za námahu aj príprava z mojej strany. Išla som predsa reprezentovať U3V. Keďže som nebola až taká zdatná v práci s počítačom, chodila som na prípravné hodiny, ktoré boli zabezpečené zo strany U3V, aby som si mohla pripraviť projekt na prezentáciu. Veru som sa aj natrápila, no pod odborným vedením lektora som to nakoniec zvládla tak, že moja prezentácia na tému „Slovenské zvyky a obyčaje“ bola českými partnermi veľmi dobre prijatá. Možno aj preto, že náš pobyt bol v predveľkonočnom období. Venovala som sa obyčajom a zvykom, je to moja srdcová záležitosť, ktorú som si obohatila aj štúdiom „Dejín umenia“ na U3V, kde sme sa v prvom ročníku tejto téme venovali. Po prezentácii sme si v malých skupinkách vymieňali aj recepty na pampúšky či iné typicky veľkonočné jedlá. Veľkým prekvapením pre všetky zúčastnené české poslucháčky bola moja prezentácia výroby vystrihovaných kraslíc. Názov pochopili ako vystrihovanie z papiera. Keď som vybalila množstvo materiálu a ozajstné vyfúknuté vajíčka, čudovali sa ako sa dajú strihať. A veru dali. Skúsili, urobili a zo svojej tvorivej práce mali veľkú radosť. Ani jedna z prítomných dám túto techniku nepoznala, a tak som bola rada, že som svojou troškou prispela do mlyna. Vlastne bolo to akési zadosťučinenie za obavy, či počas cesty do Prahy všetky vyfúknuté vajíčka (a bolo ich veľa) ostanú celé. Vôbec neľutujem, že som obetovala svoj voľný čas na všetku tú prípravu potrebnú k reprezentácii U3V. Samozrejme, že za tým všetkým bolo množstvo práce nielen mojej, ale hlavne zo strany školy. Mala som však dobrý pocit, lebo som vedela, že sa so všetkým, čo mi bolo treba vybaviť, zabezpečiť či vysvetliť môžem na nich z dôverou obrátiť. Námahu neľutujem, pretože sa mi bohato zúročila. V Prahe som bola niekoľkokrát ako študentka, potom len tak na potulkách, no tentoraz to bolo spojené s množstvom vedomostí. Prešli sme miestami či ulicami, ktoré som si predtým možno ani nevšimla, o mnohých som vôbec nevedela. Mohla som si zblízka prezrieť Operu, potúlať sa v jej

priestoroch, byť na predstavení, zájsť do Národného divadla, odmeniť hercov svojím potleskom, nazrieť do Arcibiskupského paláca, na miesta, kde by som sa inak nedostala, prejsť sa Pražskými záhradami, navštíviť Židovské mesto, Pražský hrad či posediť si pri kávičke na Petříne alebo len... zorientovať sa v metre.

Nedá sa vymenovať ani časť z toho, čo som do seba vstrebala a ako hlboko sa mi pod kožu dostala PRAHA prostredníctvom projektu GAIN. Viem len, že som veľmi vďačná za túto možnosť, ďakujem, že výber padol aj na mňa. Myslím si, že takéto projekty by sa mali opakovať, pretože získanie vedomostí prostredníctvom zážitkov a možnosť dostať sa na miesta, ktoré by som inak nemala možnosť navštíviť, stretnúť toľko zaujímavých ľudí, ktorí sa venujú iba vám a snažia sa dať zo seba čo najviac, by sa mi inak nikdy nepodarilo. Ďakujem (isto za všetkých, ktorí sa mali možnosť zúčastniť) všetkým, ktorí tento projekt pripravili, zorganizovali a koordinovali. Nemal chybu. Všetko bolo premyslené a fungovalo ako hodinky. Hoci mnohé už bolo zverejnené a publikované, predsa by som si dovoľila napísať ešte túto bodku. Želám všetkým tvorcom projektu množstvo tvorivých nápadov do budúcnosti a ak niekto o takýchto projektoch pochybuje, nech sa ich sám zúčastní – má možnosť, len treba pre to niečo urobiť.

Elena Briestenská, študentka U3V

Štefan Zvarík

Nečas

Nemá silu zlomiť tvoju vôľu,
ani zmeniť tvoju tvár.
On pôsobí dočasne.
Ty máš väčší dar.

Z mračien tečú motúzy.
Premokol si do nitky.
Žiaden problém. Zaves vodu na šnúru,
vedľa myseľ ponurú.

Pokyny pre prispievateľov

1. Text príspevku treba poslať v elektronickej podobe, spracovaný v programe Word, bez automatických úprav na [e-mail: u3a@uniza.sk](mailto:u3a@uniza.sk)
2. Pri písaní je vhodné použiť „kontrolu pravopisu“. Dátumy píšeme s medzerou (17. 11. 2014), pri letopočtoch sa desaťročia píšu slovom a storočia arabskou číslicou (päťdesiate roky 20. storočia). Medzi slovami, za interpunkciou a skratkami sa robí jedna medzera.
3. Rozsah príspevku by nemal presiahnuť päť klasických strán formátu A4 (jedna strana formátu A4 obsahuje 1800 znakov).
4. Sprievodné obrázky a fotografie treba zaslať zvlášť v samostatnom súbore, nie ako súčasť textu (uviesť zdroj).

Tlač časopisu bola financovaná s podporou Európskeho grantového programu celoživotného vzdelávania, podprogramu Grundtvig – Dobrovoľnícke projekty pre seniorov, vďaka ktorému bol Ústavom celoživotného vzdelávania ŽU realizovaný projekt GAIN, č. 12470 0931.

Šéfredaktorka:

PhDr. Ľudmila Gašparíková

Redakčná rada:

PhDr. Slavka Pitoňáková, PhD.

PaedDr. Silvia Antolová, PhD.

Štefan Zvarík

Mgr. Ľubica Bizoňová

Koordinátorka:

Ing. Janka Sňahničanová

Jazyková úprava:

PhDr. Ľudmila Gašparíková

Grafická úprava:

Mgr. Ľubica Bizoňová

Prvá strana obálky: Mária Žideková: Schody v Kutnej Hore

Zadná strana obálky: Mgr. Ľubica Bizoňová: Jeseň na Vodnom
diela Žilina

Vydavateľ: Žilinská univerzita v Žiline, Ústav celoživotného vzdelávania,
Univerzitná 8215/1, 010 26 Žilina

IČO vydavateľa: 00397563

Periodicita vydávania: 2 x ročne

Adresa redakcie: Ulica 1. mája 32, 010 26 Žilina

Telefón: 041/513 5043, 5057

Fax: 041/513 5042

E-mail: u3a@uniza.sk

Tlač:

EDIS – vydavateľstvo Žilinskej univerzity,
Hospodársky blok, Univerzitná 1, 010 26 Žilina

ISSN 1338-2942

Ev.č.: EV 4187/10

ISSN 1338-2942
EV 4178/10